

MATTHEW LIPMAN

**LA DESCOBERTA
DE L'ARISTÒTIL MAS**

Eumo Editorial

Universitat de Girona / Grup IREF

INTRODUCCIÓ

Els dies d'estiu ja ens quedaven lluny. Gairebé ni recordava com eren les llargues tardes sense obligacions. Ara, els dies són curts. No només perquè duren menys, sinó perquè de vegades no hi cap tot el que vull fer. Aquest curs és intens i ple de novetats. He pres algunes notes, no sé si per entendre el que està passant o per entendre'm a mi mateix.

Ens hem retrobat molts companys del curs passat: l'Elisa, en Toni, en Miquel, en Marc, la Maria, la Júlia, l'Anna i la Suki. A més, hi ha noies i nois d'altres escoles i instituts. És una oportunitat per fer més amics. Al principi em feia certa mandra haver de conèixer gent nova. Però hi ha coses que podem triar i n'hi ha que no. Així que valia més acceptar els canvis. Què podia fer, si no? Sabeu alguna cosa que mai no canviï?

M'he apuntat a l'equip de futbol. Hem organitzat una lligueta amb altres instituts de la zona. També m'he apuntat al grup de teatre. A teatre hi ha més noies que nois, però a l'equip de futbol només hi ha nois.

Estem fent activitats per pagar-nos un viatge de final de curs i aquests mesos no hem parat. Si no, molts de nosaltres no hi podríem anar. És una feinada però és divertit i també una manera de fer pinya.

No sé si són les novetats o soc jo, però el cas és que no he parat de fer-me preguntes. Us passa, a vosaltres, això de fer-vos preguntes? Vull dir preguntes de les que no es responen consultant un llibre.

CAPÍTOL U

Probablement, això no hauria passat si no m'hagués adormit a classe de ciències. Bé, de fet, tampoc no em vaig adormir. Només em vaig despistar. El professor, en Brunet, havia estat parlant del sistema solar i de com tots els planetes giren al voltant del Sol, i vaig deixar d'escoltar precisament perquè, de cop, em vaig imaginar aquell Sol, gran i flamejant, amb tot de petits planetes girant regularment al seu voltant. 5 10

Tot d'una, vaig notar que en Brunet m'estava mirant. Vaig mirar de deixondir-me per prestar atenció a les paraules de la pregunta: «Què és allò que té una cua llarga i que gira al voltant del Sol un cop cada 77 anys?». 15

Em vaig adonar que no tenia ni idea de la resposta que en Brunet esperava. Una cua llarga? Em va passar pel cap la idea de dir «Un estel gos» (havia llegit que Sírius era anomenat «l'estel gos»), però vaig témer que en Brunet no trobaria divertida la resposta. 20

En Brunet no tenia gaire sentit de l'humor, però era extraordinàriament pacient. Jo sabia que encara disposava d'uns instants que podrien ser suficients per inventar alguna resposta. «Tots els planetes giren al voltant del Sol», vaig recordar que havia dit en Brunet. I aquesta cosa amb cua, sigui el que sigui, també gira al voltant del Sol. Podria ser també un planeta? Valia la pena provar-ho. 25

—Un planeta? —vaig preguntar, no pas gaire convençut.

5 No m'esperava les rialles de la classe. Si hagués estat atent, hauria sentit que en Brunet es referia al cometa Halley i deia que els cometes giren al voltant del Sol com els planetes, però que en cap cas no són planetes.

10 Per sort, just en aquell moment va tocar el timbre que assenyalava el final de les classes del dia. Però, mentre caminava cap a casa, encara me'n sentia, de no haver estat capaç de contestar la pregunta d'en Brunet.

15 A més, estava perplex. Com m'havia pogut equivocar? Vaig reconstruir el camí que havia intentat fer per trobar la resposta. «Tots els planetes giren al voltant del Sol», havia dit molt clarament en Brunet. I aquesta cosa amb cua també gira al voltant del Sol, però *no és* un planeta.

20 «Així, hi ha coses que giren al voltant del Sol que no són planetes —em vaig dir—. Tots els planetes giren al voltant del Sol, però no tot allò que gira al voltant del Sol és un planeta.»

25 I llavors vaig tenir una idea. «Una oració no es pot invertir. Si es posa la part final d'una oració al començament, ja no serà vertadera.» Agafem, per exemple, l'oració «Tots els roures són arbres». Si es capgira, es converteix en «Tots els arbres són roures». Però això és fals. Doncs bé, és veritat que «Tots els planetes giren al voltant del Sol». Però si es capgira l'oració i es diu «Totes

les coses que giren al voltant del Sol són planetes», aleshores l'oració ja no és vertadera, sinó falsa!

La idea que acabava de tenir em va fascinar de tal manera que vaig decidir posar-la a prova amb uns quants exemples.

5

Primer vaig pensar en l'oració «Tots els atletes són esportistes». Suposo que és veritat, això. I ara, capgirrem-la: «Tots els esportistes són atletes.» Un cop invertida, l'oració era falsa! Estava encantat de la vida!

Vaig provar una altra oració: «Tots els cogombres són vegetals» (m'agraden molt, els cogombres). Però, d'això, no se'n desprenia pas l'oració inversa. Tots els vegetals són cogombres? És clar que no!

10

Estava emocionat amb la meva descoberta. Tant de bo ho hagués sabut a la tarda, que potser no hauria passat aquell tràngol.

15

★ ★ ★

Aleshores vaig veure l'Elisa.

20

L'Elisa també hi era, a la classe, però, sense saber ben bé per què, tenia la impressió que no era dels que s'havien rigut de mi. Em va semblar que si li explicava el que havia descobert, ella seria capaç d'entendre-ho.

—Elisa, acabo de tenir una idea curiosa! —vaig anunciar d'una manera una mica cridanera.

25

Ella va fer un somriure i em va mirar amb expectació.

—Quan les oracions es capgiren, ja no són vertaderes! —vaig dir tot emocionat.

L'Elisa va arrufar el nas.

5 —Què hi ha d'extraordinari en això, Aris? —va preguntar.

—Molt bé —vaig dir—, posa'm una oració, la que vulguis, i t'ho ensenyaré.

—Però, quin tipus d'oració? —L'Elisa semblava indecisa.— Així, de cop, no se m'acut una oració qualsevol.

10 —Doncs una oració que contingui dos tipus de coses, com ara gossos i gats, o mòbils i televisions, o esports i futbol.

L'Elisa es va posar a pensar. Quan ja estava a punt de dir alguna cosa i quan jo esperava impacient que ho deixés anar, va remenar el cap i es va posar a pensar una estona més.

15 —Vinga, dues coses, dues coses qualssevol —vaig pregar. Per fi, l'Elisa es va decidir:

—Cap àliga no és un lleó —va anunciar.

20 Em vaig llançar sobre l'oració com el meu gat Aquil·les es llançaria sobre un cabdell que haguessin fet rodolar cap a ell. En un instant, vaig haver invertit l'oració: «Cap lleó no és una àliga.» Vaig quedar desconcertat. La primera oració, «Cap àliga no és un lleó», havia resultat
25 vertadera. Però l'oració invertida també ho era, perquè «Cap lleó no és una àliga» també era vertadera! No podia entendre per què no havia funcionat.

—Abans funcionava... —vaig començar a dir en veu alta, però no vaig poder acabar la frase.

L'Elisa em mirava amb sorpresa.

«Per què m'havia donat una oració tan estúpida?», vaig pensar, en un rampell de ressentiment. Però llavors se'm va acudir que si de debò hagués trobat una regla, aquesta hauria d'haver funcionat tant amb oracions estúpides com amb oracions que no fossin estúpides. De fet, doncs, la culpa no era pas de l'Elisa.

Per segona vegada aquell dia, tenia la sensació que, en cert sentit, havia fallat. L'únic consol era que l'Elisa no es va riure de mi.

—De debò que em pensava que ho tenia —li vaig dir—. De debò que m'ho pensava.

—Ho haves provat? —va preguntar ella. Els seus ulls grisos, ben separats, eren clars i seriosos.

—És clar que sí. He agafat oracions com «Tots els planetes giren al voltant del Sol», «Tots els atletes són esportistes» i «Tots els cogombres són vegetals», i he trobat que, quan l'última part es posava al davant, les oracions ja no eren vertaderes.

—Però l'oració que jo t'he posat no era pas com les teves —va replicar ràpidament l'Elisa—. Cada oració teva començava amb la paraula *tots*. La meva oració, en canvi, començava amb la paraula *cap*.

Tenia raó, l'Elisa! Només es podia fer una cosa: provar altres oracions que comencessin amb la paraula *cap*.

—Si és veritat que «Cap submarí no és un cangur»
—vaig fer—, aleshores què passa amb «Cap cangur no és
un submarí»?

5 —També és veritat —va contestar l'Elisa—. I si «Cap
persona no és un robot», aleshores és veritat que «Cap
robot no és una persona».

10 —Això mateix! —vaig exclamar entusiasmat—, això
mateix! Si una oració vertadera comença amb la paraula
cap, la seva inversa també és vertadera. Però si comença
amb la paraula *tots*, la seva inversa és falsa.

Estava tan agraït a l'Elisa per haver-me ajudat, que
amb prou feines sabia què dir. Li volia donar les gràcies,
però, en lloc de fer-ho, vaig acomiadar-me ràpidament i
vaig córrer fins a casa.

15

★ ★ ★

20 Vaig anar de dret a la cuina, però quan hi vaig arribar, la
meva mare s'estava dreta davant de la nevera, enraonant
amb la veïna, la Sra. Oliver. No vaig voler interrompre, i
em vaig quedar allà un moment sense poder evitar es-
coltar la conversa. La Sra. Oliver anava dient:

25 —Deixi-me-li dir una cosa, Sra. Mas. Cada dia veig
com la Sra. Batlle, que acaba de fer-se membre de l'As-
sociació de Pares i Mares, entra al bar. Bé, vostè ja sap
com n'estic, de preocupada, pels dissortats que no po-
den deixar de beure. Cada dia els veig entrar al bar, i

això em fa pensar si la Sra. Batlle no deu ser, ja m'entén...

—Si la Sra. Batlle no deu ser com ells? —va preguntar educadament la meva mare.

La Sra. Oliver va fer que sí amb el cap. De sobte, alguna cosa em va fer «clic!» al cap.

—Sra. Oliver —vaig dir—, el fet que, segons vostè, «tots els que no poden deixar de beure siguin gent que va al bar no significa pas que tots els que van al bar siguin gent que no pot deixar de beure».

—Aris —va dir la mare—, això a tu no t'importa i, a més, estàs interrompent.

Però, per l'expressió de la cara, hauria assegurat que estava contenta amb el que m'havia dit. Vaig agafar, doncs, tranquil·lament el meu entrepà i me'n vaig anar a la meva habitació. Feia dies que no m'havia sentit tan feliç.